

УДК
001
7

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ НА ДНУ ANNALS OF PAPERS ASA

ТОМ 17 ГОДИШТЕ
2001
ПРИЛЕП
PRILEP

ЗБ. ТР. ДНУ - ПРИЛЕП, 17
AN. PAP. ASA - PRILEP, 17

Стр. 1 – 208, Прилеп, 2001
Page 1 – 208, Prilep, 2001

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ НА ДНУ – ПРИЛЕП
ANNALS OF PAPERS ASA – PRILEP

ДРУШТВО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ – ПРИЛЕП
SOCIETY OF SCIENCE AND ART – PRILEP

Излегува: Еднаш годишно

Главен и одговорен уредник
Editor in-chief:
Проф. д-р Трајко МИЦЕСКИ

Редакциски одбор
Editorial board:

1. Проф. Цветан БЕЛИЧАНСКИ
2. Д-р Јосиф МИЦКОСКИ
3. Д-р Трајко МИЦЕСКИ
4. Д-р Александар РИСТЕСКИ
5. Д-р Гордана ТРАЈКОСКА

Лектура
Lecturer:
Мирјана СТОЈКОСКА

Коректура
Proofreader:
Мирјана СТОЈКОСКА
Хриса ТАЛИМЦИОСКА

Превод на резимеата на англиски јазик од авторите
Превод на резимеата на француски јазик
Translated in to French
Билјана ТРЧКОСКА

Компјутерска обработка и графичка подготовка
Печатница „11 Октомври“ АД – Прилеп

За издавачот:
Прим. д-р Круме СОКОЛОСКИ

Зборник на трудови на ДНУ – Прилеп, 17, стр. 1 - 208, 2001

Печати: Печатница „11 Октомври“ АД – Прилеп

Тираж: 300 примероци
Copies printed – 300

Адреса на Редакцијата на списанието:
ДНУ – 7500 ПРИЛЕП, „Горче Петров“ 54, П. фах 172

ност за земање на олеснителна околност во однос на одредувањето на казната, посебната психичка состојба на извршителот во која бил ставен заради одредено дејствување на оштетениот спрема него. За квалификување по овој став неопходно е потребно, судот да сознае дека извршителот немал намера да го повреди оштетениот, дека не се подготвувал за тоа дело и дека целото дејствување било направено за миг, во состојба на силна раздразливост, односно во афективна состојба на пресметливост до којашто го довела жртвата со одредено дејствување спрема него. Дејствувањето на жртвата, објективно требало да биде од таков тип и интензитет и во контекст на интелектуалното и културно ниво на извршителот, што го довело во состојба на намалена пресметливост: со различни навреди или друг вид вербална агресија. Извршувањето на ваквото дело може да биде направено само додека постои дејствувањето на жртвата спрема извршителот, и затоа се вели дека е извршено во миг и дека не постојат никакви претходни елементи за намера и подготовка за извршување на делото. Во оваа ситуација, делото се извршува со предмети, кои во тој миг му биле при рака на извршителот и кои му биле лесно дофатливи. Во квалификувањето на горенаведените елементи, на судот му е неопходно потребна помош од вешто лице од областа на судската психијатрија.

Вештакот е должен детално да го анализира целиот тек на настанот, врз основа на претходно добиените податоци од страна на истражните и судски органи. При секое вештачење, вештакот не смее да излезе од сферата на својата професија. Затоа, професионално не е дозволено, во својата изјава да користи правна терминологија и да врши правна квалификација на одредено кривично дело. Тој мора да остане во сферата на своето професионално дејствување, а неговото изнесување мора да биде јасно и разбирливо за народот и да биде во контекст на одредбите од КЗ. Во вештачењето не може да стои: на пр.: „опишаната телесна повреда претставува тешка телесна повреда од член 131, став 2“, туку мора со јасни и прецизни изрази, користејќи ги наведените описни елементи да го дефинира своето вештачење, пр.: „опишаната телесна повреда претставува тешка телесна повреда која предизвикала конкретна опасност по животот на оштетениот“. На ваков начин, судот познавајќи ги детално одредбите од соодветниот закон може да изврши јасно и прецизно квалификување на телесната повреда.

започнувајќи од локализацијата, видот на повредата, времето на првата укажана помош, соодветноста на укажаната помош, преземеното лекување, дадената терапија, состојбата на организмот, сè до одредени субјективни карактеристики на организмот, како: возраста, полот и претходните заболувања. Анализирајќи го овој вид повреда, задачата на вештакот е да се произнесе само за тежината на повредата и медицинските околности што довеле до смртен исход, а диференцирањето на разликите во правното квалификување на овој вид повреда со кривичното дело убиство, треба да ја направи судот, чија задача, меѓу другото, е преку постапката што ја води да ја докаже намерата на извршителот при извршувањето на кривичното дело. Секое излегување од сферата на својата базична медицинска научна дисциплина, претставува шпекулација и рушење на начелата на професионалноста. Па заради тоа, вештакот од областа на медицината, неопходно е потребно да остане во сферата на својата професија, анализирајќи ги сите расположливи факти од професионален аспект, а кривично-правната квалификација останува во професионалната сфера на судот.

Во ставот 4 од тешката телесна повреда опфатени се тешки телесни повреди, не по својата тежина, туку врз основа на посебностите и определените околности во начинот на нивното извршување. Судот, во овој, став се впушта во анализа на елементите на пресметливост или небрежност на извршителот во вршењето на кривичното дело, што пред сè, во кривично-правната постапка е право на убедување на судот. За да може судот да донесе што пообјективни квалификации од овој аспект, покрај другото, неопходно е потребно подетално анализирање на елементите на свесност и постоење на намера, односно сите елементи коишто ги дефинираат поимите свесна и несвесна небрежност, како основни квалификациски елементи на небрежност. И во оваа постапка лекарот – вештак не може активно да се впушта, бидејќи ги надминува рамките на неговото професионално знаење.

Во ставот 5, законодавецот ја анализира посебната психичка состојба на извршителот при извршувањето на делото, нанесување на тешка телесна повреда, во којашто е ставен заради одредено претходно дејствување на оштетениот спрема него. Овој став се однесува на анализирањето на причината на извршеното дело, нанесување тешка телесна повреда, давајќи мож-

ност за земање на одлуката на казната, посебно во која бил ставен заради спрема него. За квалификување, судот да сознае повреда оштетениот, целокупното дејствување било раздражливост, односно до којашто го довела до него. Дејствувањето на таков тип и интензитет турно ниво на извршителот пресметливост: со агресивност. Извршувањето само додека постои извршителот, и затоа се велат никакви претходно извршување на делото. предметите, кои во тој момент биле лесно дофатливи елементи, на судот то лице од областа на с

Вештакот е должен настанот, врз основа на истражните и судските не смее да излезе од професионално не е дозволено терминологија и да вклучи кривично дело. Тој професионално дејствување, и разбираливо за народот КЗ. Во вештачењето на повреда претставува „2“, туку мора со јасни описни елементи „описаната телесна повреда која предизвикала кривично дело“. На ваков начин, соодветниот закон можеше да се применува на телесната повреда

формитет заради лошото сраснување на фрагментите), не се работи за квалификувана тешка телесна повреда. Во таков случај станува збор за став 1 од тешка телесна повреда. Доколку и двата елемента не се присутни, тогаш оштетувањето на здравјето излегува од сферата на тешка телесна повреда. За да може да се дозволи ваков пристап на анализа на телесна повреда, неопходно е вештакот да ги земе предвид функцијата и потребата од функцијата на делот од телото или органот, секако, земајќи ги предвид полот, возраста и професијата на оштетениот, како и да има целосно и детално познавање за видот на повредата која ја анализира. За да може јасно да ги разграничи последиците или евентуално настанатите компликации од предизвиканата повреда или уделот на одредените состојби и склоности на организмот во механизмот на нивното настанување и низа други околности, тој дел од телото треба да биде условно видлив. Овој вид оштетување треба многу внимателно да биде анализиран, земајќи го предвид чувството на обичните посматрачи, а не професионалци коишто, бавејќи се со својата специфична професија (хирурзи, пластичари, патолози и слично), создале други критериуми спрема анализирањето на одредена повреда.

При анализирањето на телесните повреди, во контекст на одредбите на КЗ, доволно е да биде препознаен еден од квалификациските елементи на начин како што е погоре анализирано за да може да се изврши квалификација на телесната повреда спрема КЗ на РМ.

Во став 3 од тешка телесна повреда, опфатен е најтежок степен на телесно оштетување, односно тешки телесни повреди, коишто со своето дејство врз организмот на оштетениот имале последица смрт. Анализирајќи ги повредите опфатени со овој став од член 131, на вештакот треба да му бидат јасно разграничени поимите последица и компликација. Заради тоа, неопходно е, при изготвувањето на вештачењето, вештакот да има целосна и детална претстава за субјективните карактеристики на состојбата на здравјето на оштетениот пред нанесувањето на повредата, како и целосна и детална претстава за видот и карактерот на нанесената повреда, но и за нејзиното влијание врз животните функции. Зборувајќи за овој вид повреда, во вештачењето неопходно е потребно да се земат предвид сите објективни и субјективни околности што влијаеле на смртниот исход,

да има карактер на нагрденост значи, кај посматрачот да предизвика непријатно чувство на гадење, одвратност, одбивност и интензивно сожалување. Оваа повреда треба да биде на видлив дел од телото, односно на делови од телото кои претставуваат дел од секојдневната мимика, откриени делови на телото, како: раце, лице, дел од вратот, или условно видливи делови од телото во одредени околности, на пример: плажа или интимни моменти. При анализирање на овој вид естетска промена, битно влијание има полот и возраста на повредениот, земајќи ги предвид горенаведените услови, а во одредени случаи и професијата со која се бави повредениот. Во оваа група повреди спаѓаат лузните од термичките повреди. Секако, различен впечаток, кај посматрачот, ќе предизвика лузна во пределот на абдоменот, предизвикана од изгореница, кај една млада девојка или една танчерка или кај возрасна осумдесетгодишна жена која завршила со репродуктивниот период.

Правната логика на дефинирањето на тежината на телесните повреди е следната: законодавецот во ставот 2 целосно и комплетно ја дефинирал тешката телесна повреда, тргнувајќи од погореопишаната медицинска логика. За анализирање на телесната повреда, вештакот е должен, во апсолутна смисла на зборот, констатираната повреда да ја препознае во една од дефинираните состојби од став 2. Доколку не е во состојба тоа да го направи во апсолутна смисла, тогаш по пат на елиминација се движи нагоре, спрема став 1 од тешка телесна повреда, односно излегува од сферата на дефинирани телесни повреди. На пример: во став 2 е наведено дека „...„Ќе му биде трајно, или во значителна мера оштетен важен дел од телото или некој орган...“ Во овој дел, кумулативно се дадени три елементи, и тоа дека оштетувањето треба да биде предизвикано на важен дел од телото или орган и дека тоа оштетување е во значителна мера и дека е трајно. Само во тој случај ќе се работи за тешка телесна повреда од став 2. Доколку, еден од овие елементи не е присутен кај анализираната повреда, односно дека во значителна мера е без елементи на трајност, после одредено време да настане комплетно санирање на телесната повреда (скршеница на долга коска без изместување), или обратно да се работи за незначителна повреда која има елементи на трајност (пр.: скршување на фаланга на прст, со изместување на фрагментите, која ќе остави траен де-

формитет :
работи за к
чај станува
двата елеме
то излегува
си дозволи
неопходно с
та од функц
кај ги пред
како и да и
та која ја а
лиците или
каната повр
на организ
други окол
Овој вид о
лиран, зема
не професи
професија
други крите

При а
одредбите
фикацискит
за да може
спрема КЗ

Во ста
степен на т
кавшто со
последица
став од чле
ничени пов
односно е, пр
целосна и
на состојба
повредата,
терот на н
животните
тичењето н
тивни и суб

– Иста е логиката и за следниот квалификациски елемент. *„Ќе му биде уништен или трајно и во значителна мера ослабен некој важен дел од телото или некој важен орган“.*

– Законодавецот ја предвидел и трајната неспособност за работа, како општа така и професионална, како квалификациски елемент на особено тешката телесна повреда, при што намалувањето на работната способност треба да е докажана во апсолутна смисла на зборот. Поимите: општа работна способност и професионална работна способност се јасно детерминирани. Првиот се однесува на работната способност за која било работа, пред сè, за луѓе кои не се бават со одредена професија од која обезбедуваат егзистенција. Додека, професионална работна способност е работната способност која овозможува обавување на конкретна професија со која оштетениот си обезбедува егзистенција. Пр.: ампутирање на последниот дел на малото прсте претставува трајно, но не и значајно оштетување на неважен дел од телото, без какво било позначајно нарушување на функцијата на дланката. Доколку таа повреда е нанесена кај една домаќинка нема простор да зборуваме за какво било нарушување на општата работна способност. Спротивно на тоа, доколку истата повреда е нанесена кај виолинист, клавирист или хирург, тогаш зборуваме за битно намалување на професионалната работна способност.

– Во однос на квалификацискиот елемент „трајно и тешко нарушување на здравјето“, вештакот мора, анализирајќи го конкретното оштетување да добие комплетна претстава за степенот на оштетување на општата здравствена состојба на оштетениот, при тоа земајќи ги предвид полот и возраста на оштетениот. Пример: во однос на овој квалификациски елемент, апстрахирајќи ги сите други квалификациски елементи, состојбата по вадењето на слезината нема да предизвика исто нарушување на здравствената состојба кај едно дете и кај една возрасна личност. Ова оштетување мора да има елементи на трајност и да претставува тешко нарушување на здравјето. Пример: отстранување дел од телото.

– Последниот квалификациски елемент во став 2 е нагрденост, односно кај оштетениот ќе биде предизвикан најтешкиот степен на естетска промена на видлив или условно видлив дел од телото што има карактер на нагрденост. Една естетска промена,

Во став 1 од тешка телесна повреда, споменато е дека секоја тешка телесна повреда ќе биде соодветно санкционирана, но во овој став поимот „тешка телесна повреда“ е апстрактен, односно не е дефиниран.

Тешката телесна повреда е дефинирана во став 2 од тешка телесна повреда (Квалификувана тешка телесна повреда). Во овој став опишани се одредени состојби коишто законодавецот посебно ги санкционира. Конкретно, во ставот 2 од тешката телесна повреда, наведени се повеќе независни, различни, квалификациски елементи со коишто вештакот треба да може целосно или делумно, или да не може да ја дефинира констатираната повреда, анализирана од медицински аспект.

– Во овој став е наведено, дека со повредата треба да биде предизвикано толку тешко телесно оштетување или нарушување на здравјето што ќе претставува конкретна опасност по животот на повредениот. Тргувајќи од овој квалификациски елемент, јасно е дека ваквата телесна повреда, по правило, доведува до смртен исход, а во конкретниот случај, заради стек на одредени околности (склоности на организмот, соодветна и навремена помош, локализација и обем на повредата и низа други околности) не довеле до смртен исход. На пример: импресивна фрактура на коски на черепот, контузија на мозокот, убодна рана на срцевиот мускул, убодна или огнотрелна повреда и друго. Доколку повредата, по нејзиниот вид и локализација, можела да предизвика конкретна опасност по животот, но во конкретниот случај не претставувала повреда која конкретно го загрозила животот, станува збор за телесна повреда со апстрактна опасност по животот, елиминирајќи го поимот конкретна. Со тоа, овој вид тешка телесна повреда се поместува за еден степен погоре - во тешка телесна повреда. На пример: фрактура на коски на черепот без изместување, без создавање крвен излив под и над мозочните овојници и без видливи и регистрирани оштетувања на мозочното ткиво. Доколку не постои ниеден од елементите апстрактна и конкретна опасност по живот, пример: дејство на тапо-тврда сила во пределот на главата, која освен што предизвикала повреда на меката обвивка на главата, не предизвикала ниедно од претходно опишаните оштетувања, повредата излегува од сферата на тешките телесни повреди, заради непостоењето на ниеден од квалификациските елементи.

– Иста е
 „Ќе му биде у
 некој важен д

– Закон
 работа, како с
 ив елемент на
 лувањето на р
 лутва смисла
 професионали
 Правото се од
 та, пред сè, за
 обезбедуваат
 способност е раб
 конкретна пр
 тензија. Пр:
 претставува т
 од телото, бе
 та на дланката
 линка нема п
 општата раб
 повреда е нај
 зборуваме за
 способност.

– Во одн
 нарушување
 ретното ошт
 на оштетува
 при тоа зем
 Пример: во
 рајќи ги сит
 задењето на
 здравственат
 Ова оштету
 ставува теш
 дел од телот

– После
 ност, однос
 степен на ест
 телото што

Член 131 гласи:

1. Тој, којшто друг телесно ќе го повреди или здравјето тешко ќе му го наруши, ќе се казни со затвор од шест месеци до пет години.

2. Тој, којшто друг телесно ќе го повреди или здравјето тешко ќе му го наруши и поради тоа ќе му биде доведен во опасност животот на повредениот или ќе му биде уништен, или трајно и во значителна мера ослабен некој важен дел од телото или некој важен орган, или ќе биде предизвикана трајна неспособност за работа, воопшто, или за работата за која е оспособен, или трајно и тешко ќе му биде нарушено неговото здравје или ќе биде нагреден, ќе се казни со затвор од една до десет години.

3. Ако поради тешката телесна повреда од ставовите 1 и 2 повредениот умре, сторителот ќе се казни со затвор најмалку една година.

4. Тој, којшто делото од ставовите 1 и 2 ќе го стори од небрежност, ќе се казни со парична казна или затвор до три години.

5. Тој, којшто делото ќе го стори за миг, доведен без своја вина во состојба на силна раздражнетост со напад или со тешко навредување од страна на повредениот, ќе се казни за делото од став 1 со парична казна или со затвор до три години, а за делото од ставовите 2 и 3 со затвор од една до пет години.

Во овие два члена законодавецот направил обид да ги санкционира телесните оштетувања, при што:

Во член 130, телесната повреда ја опишува како општ поим. Во овој член се опфатени сите телесни оштетувања, без разлика на нивната тежина. Заради тоа, во следниот член, член 131, обрнал посебно внимание на тешките телесни повреди, односно телесни повреди коишто предизвикуваат одредено нарушување на нормалното функционирање на организмот, сметал дека секое друго телесно оштетување, освен тешката телесна повреда, која е јасно дефинирана во соодветниот член, не претставува телесно оштетување коешто ќе може да предизвика какво било нарушување на телесната функција, па заради тоа смета дека може да се гони по приватна тужба, доколку е во интерес на оштетената странка.

Во член 131 опишани се тешките телесни повреди, во сите нивни облици и форми:

Анализирајќи ја тежината на телесните повреди спрема одредбите во Кривичниот законик, лекарот е должен, во контекст на дефинираните поими во КЗ, да изврши целосна и детална анализа на повредата, користејќи ги современите медицински достигнувања. Анализата, во својата основа, го содржи целото медицинско знаење за да може лекарот да ги согледа сите патолошки и патофизиолошки механизми што биле активирани со настанувањето на повредата. При анализирањето, лекарот е должен да го познава комплетниот механизам на еволуција на патолошките и патофизиолошките механизми побудени од настанатата повреда за да може да биде категоричен во произнесувањето за влијанието на настанатите промени врз нормалните животни функции и апроксимативното времетраење на настанатите промени (настанување на траен инвалидитет). Ваквата медицинска анализа е стандардна постапка при анализирање на секое нарушување на здравјето во фаза на поставување на дијагноза. Специфичноста на судско-медицинската анализа за нарушувањето на здравјето се состои во посебната едуцираност, ваквиот вид анализа да биде преточен и изнесен на разбирлив начин за лаици и да биде базиран на одредби дефинирани во одреден закон (КЗ) за анализата да биде разбирлива за правното лице и употреблива за потребите на постапката.

Во нашиот Кривичен законик, телесните повреди се дефинирани со два члена:

- телесна повреда (член 130),
- тешка телесна повреда (член 131).

Член 130 гласи:

1. Тој, којшто друг телесно ќе го повреди или ќе му го наруши здравјето, ќе се казни со парична казна или со затвор до една година.
2. Судот може на сторителот на делото од став 1 да му изрече судска опомена ако бил предизвикан со особено навредливо или грубо однесување на оштетениот.
3. Гонењето за делото од став 1 се презема по приватна тужба.

Член 131

1. Тој, кој ќе му го наруши здравјето до една година.

2. Тој, кој ќе му го наруши животот на по значителна ме важен орган, и работа, воопш и тешко ќе му ден, ќе се казн

3. Ако по повредениот у на година.

4. Тој, кој режност, ќе се

5. Тој, кој вина во состој навредување с став 1 со пари од ставовите 2

Во овие д ционира телес

Во член 1 Во овој член с на нивната те: нал посебно в лесни повреди нормалното ф друго телесно е јасно дефини оштетување и шување на те да се гони по ната странка.

Во член нивни облици

КВАЛИФИКАЦИЈА НА ТЕЛЕСНИТЕ ПОВРЕДИ

Проф. д-р Алексеј ДУМА и д-р Наташа ДАВЧЕВА

Понимате квалификација и класификација на телесната повреда, по својата содржина и цел, битно се разликуваат и имаат различна намена.

Класификација на телесна повреда е исклучително медицинска постапка базирана врз основа на медицински документи и за потребите на медицинската наука. Класификацијата на телесните повреди е универзална за целиот свет, се врши врз основа на Шифрарник за телесни повреди и заболувања издаден од Светската здравствена организација. Класификацијата на телесните повреди и заболувања има основна задача да ја поедностави медицинската комуникација и епидемиолошко-статистичката анализа на телесните повреди и заболувања.

Квалификација на телесни повреди е специфична постапка, пропишана со одредбите во Кривичниот законик и Законот за кривична постапка за секоја земја поединечно. Основата на квалификацијата на телесните повреди е, медицинското знаење да се усогласи и да се прилагоди на потребите на правната наука, поконкретно да се вклопи во правното дефинирање на степените на тежина на телесните повреди. Основната разлика на оваа постапка од сите останати анализи на нарушување на здравјето, за медицински потреби, е тоа што оваа анализа се врши врз основа на опишани состојби во членовите на Кривичниот законик на секоја држава. Конкретно, кај нас, квалификацијата на телесните повреди од кривично-правен аспект се врши врз основа на одредбите во член 130 и 131 од КЗ на Република Македонија, објавен во Службен весник на РМ 37/96 од 29.7.1996 година.

ЗБ. ТР. ДНУ - ПРИЛЕП, 17
AN. PAP. ASA - PRILEP, 17

Стр. 1 – 208, Прилеп, 2001
Page 1 – 208, Prilep, 2001

ДРУШТВО ЗА НАУКА И УМЕТНОСТ ПРИЛЕП
SOCIETY OF SCIENCE AND ART - PRILEP

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ НА ДНУ ANNALS OF PAPERS ASA

ПРИЛЕП 2001 PRILEP